

МУЗЕЈ НА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ „СКОПЈЕ“ – СКОПЈЕ

ОД РЕАЛИЗАМ ДО ХИПЕРРЕАЛИЗАМ

(од колекцијата на МСУ – СКОПЈЕ)

ДОМ НА КУЛТУРАТА – САНДЕВО – јуни 1985

ДОМ НА КУЛТУРАТА – ИЛИНДЕН – јуни 1985

ДОМ НА КУЛТУРАТА – ДРАЧЕВО – септември 1985

ОСНОВНО УЧИЛИШТЕ „ЈОСИП БРОЗ ТИТО“ септември 1985

БАЛЕТСКО УЧИЛИШЕН ЦЕНТАР „ИЛИЈА НИКОЛОВСКИ – ЛУЈ“ октомври 1985

Во перманентното настојување и работата врз ширењето на ликовната култура Музејот на современата уметност од Скопје ја организира изложбата: „Од РЕАЛИЗАМ ДО ХИПЕРРЕАЛИЗАМ“. Меѓутоа, овој наслов треба да се сфати условно, бидејќи во суштина сите стилови и сликарски правци што се застапени на оваа изложба го носат природното обележје на своите творци, а со самото тоа претставуваат специфична модификација на овие стилски движења. Сепак нивниот ликовен третман, во поголема или помала мерка, носи битни одлики на одредено стилско определување. Често овие граници во стилските превирања не се остри и непречекорливи и секако не се во суштинска спротивност со претходниот стил, како што беше случај во историско-уметничкиот процес, односно во периодот од средновековната уметност до почетокот на модерниот израз и барањата што главно се врзуваат за крајот на XIX и почетокот на XX век. Во нашите културно-историски услови и простор — ликовната уметност се врзува со богатата традиција (посебно сликарството), но и за современата уметност што ја диктира големите ликовни и културни центри (Париз, Минхен, Виена и други), т.е. за уметниците кои дејствуваат и уметнички се доканкуваат во спомнатите културни метрополи. Неминовното влијание што го ширеа генијалните уметници како на пр. Пикасо, Бран, Кандински, Маљевич, Мондријан, Миро, Шагал и цела плејада извонредни уметници, во добар дел извршија пресудно влијание и на нашата уметност — односно на уметниците кои што се школуваат во сите центри и беа на самиот извор на модерните струења. Враќајќи се во својот животен простор, современиот уметник ги донесуваше стекнатите влијанија и поуки но не како готов импорт на спомнатите влијанија и на тие уметници, туку тоа ликовно сознание и култура ги

пренесуваше и прилагодуваше на свој препознатлив начин со карактерни одлики на своето поднебје. Според тоа реализмот како почетно стилско определување на оваа изложба не можеме да го поистоветуваме со академскиот реализам и со реализмот којшто имаше свои следбеници и борци за „конкретна уметност“ во минатиот век. Современите македонски уметници кои условно припаѓат на оваа ориентација се основоположници на модерниот тренд во македонската уметност. Меѓутоа, очигледна е тенденцијата на овие уметници да се пробие принципот на реализмот за сметка на експресионизмот како една од најсилните стилски насони на нашиот век. Во оваа смисла делата на Пандилов, Мартиноски, Личеноски и Протутер ги ставаме на линијата која се движи од реализмот, преку експресионизмот, односно преку експресивниот впечаток до современите нови актуелни стилски движења. Со постапка и природна деструкција на претходното стилско определување поголемиот број уметници го најде својот специфичен ликовен израз во асоцијативниот пејзаж (Шулајковски и Аризанов). Истовремено, со поместувањето на основниот принцип на реализмот и ослободувањето од „конкретното“ во уметноста се јавува надреализмот во скоро сите уметнички облици. Надреалистичкото движење ги истаннува во прв план подсвесните видувања и содржини со апсурдни и фантастични визии, низ кои уметникот соопштува една нова димензија на животот, просторот и сонот. Во надреалистичката определба делуваше Спасе Куноски, додена сликарството на Богољуб Ивковиќ некаде е на границата на надреалистичкото искуство. Појавата на апстракцијата во југословенската уметност ја врзуваме за изложбата на Петар Лубарда во 1951, за набрзо да ја прифатат голем број уметници со нови и разновидни тенденции. Апстракцијата се појави воглавно во три облици — во лирската апстракција, потоа во геометриска апстракција и во енформелот каде што е запоставен обликот на сметка на тонот, структурата и бојата во спонтан однос и ослободување од традиционалното организирање и компонирање на сликата. Во прилог на толкувањето на апстрактното ги наведуваме зборовите на Васили Кандински кој ја нарекува „безпредметна уметност“, што значи дека уметникот се ослободува од препознатливите визуелни

содржини и дава едно свое видување и психо-физичка состојба, наде што го издижува обликот или некоја пиктурална сенвенца во апстрактна ликовна целина. Во областа на лирската апстракција работи младиот Слободан Филовски, додека во еден специфичен вид на апстракција се вклучува сликарството на Таки Павловски. Во геометриска апстракција значајно место во наши рамки зазема Душан Печников, со асоцијативните траги како главно индивидуално обележје. Во енформелот (не форма) кој подразбира поголем број уметнички движења, кои, пред сè, се изразува со: гост, знак, неодредена форма и боја, се наоѓаат Ордан Петлевски и Ристо Калчевски. Сликарството на Љубодраг Маринковиќ — Пенкин содржи елементи на енформелот, но мотивски е поблизок до асоцијативниот пејзаж. Во последната деценија (во светот нешто порано) во нашата уметност се појавува хиперреализмот или фотографскиот реализам (делумно кај Родольуб Анастасов и Божидар Дамјановски). Овој се уште актуелен уметнички правец се појавува како реакција на извесна заситеност и исцрпеност на претходните стилови, но и како последица на техничко-технолошкиот прогрес. Имено, фотографскиот реализам тежи кон поврorno пренесување на некои искуства од фотографијата, па дури и во процесот на создавањето на ликовното дело да се послужи и со некој фотографдунт. Секако дека би било погрешно да се поистовети хиперреализмот со реализмот на било кој период, бидејќи овде е битен впечатокот во визуелна и техничка смисла. Со самото тоа ликовното дело добива една сосема нова димензија на реализам во современата уметност во стилските превирања и барања на ново, како обележје на нашето време и нашата уметност.

КАТАЛОГ

Драгутин АВРАМОВСКИ — ГУТЕ

1. ПРЕДЕЛ, масло на панел, 58,5 x 50, 1977

Родољуб АНАСТАСОВ

2. ЧОВЕК И ПРОСТОР ХІVІ, масло на платно, 70 x 90, 1982

Илија АРИЗАНОВ

3. МОТИВ ОД СИЊЕВО, масло на платно, 92 x 73, 1982

Божидар ДАМЈАНОВСКИ

4. ВРЕМЕ, комбинирана техника на платно, 115 x 120, 1977

Кирил ЕФРЕМОВ

5. РЕИНКАРНАЦИЈА, масло на платно, 100 x 100, 1982/83

Ристо КАЛЧЕСКИ

6. СЛИКА 48, масло на платно, 60 x 45, 1964

Адем КАСТРАТИ

7. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТИ, земјани бои на платно, 45 x 60, 1983

Спасе КУНОВСКИ

8. МИНАТО, масло на платно, 112 x 79, 1966

9. ПОРТРЕТ НА ОКУПАТОРОТ, масло на платно, 101 x 74, 1969

Лазар ЛИЧЕНОСКИ

10. ПОКРАЈ ВАРДАР, масло на шпер площа, 50 x 64, 1935

11. МРТВА ПРИРОДА, масло на картон 68 x 94, помеѓу двете војни

Љубодраг МАРИНКОВИЋ ПЕНКИН

12. ТРАГИ, масло на платно, 60 x 73, 1964

Никола МАРТИНОСКИ

13. НАСМЕАНО ПРОСЈАЧЕ, масло на платно, 76 x 64, 1970

Димитар ПАНДИЛОВ

4. ВРШИДБА, масло на шпер плоча, 50 x 62, 1936

15. ПРЕДАЧКИ, масло на картон, 43 x 54, 1949

Душан ПЕРЧИНКОВ

16. ИМАГИНАРЕН ПРЕДЕЛ, масло на платно, 60 x 85, 1966

Ордан ПЕТЛЕВСКИ

17. ОБНОВУВАЊЕ, темпера и масло на дрво, 55 x 49, 1962

Димче ПРОТУЃЕР

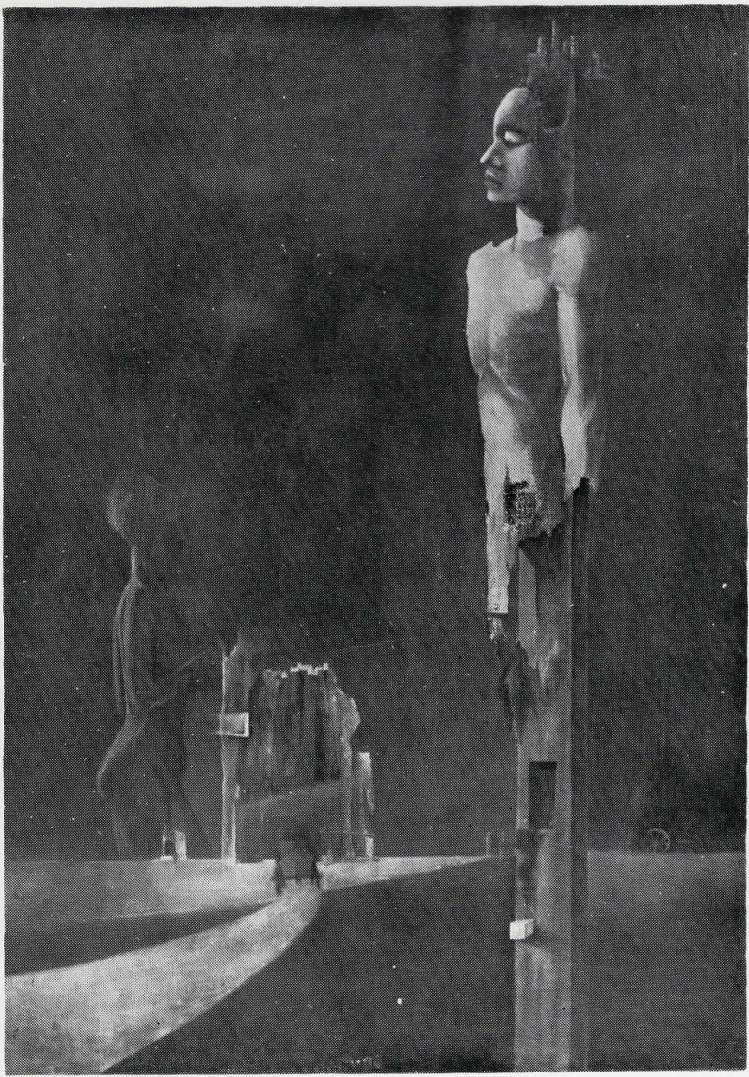
18. НА ЕЗЕРО, масло на даска, 53 x 42, 1930

Нове ФРАНГОВСКИ

19. ЛУЃЕ II, масло на платно, 36 x 61, 1973

Теофил ШУЛАЈКОВСКИ

20. ЗАПАЛЕН ГРАД II, акварел, 62 x 45, 1984

СПАСЕ КУНОВСКИ
1. МАНЕКЕН, 1967

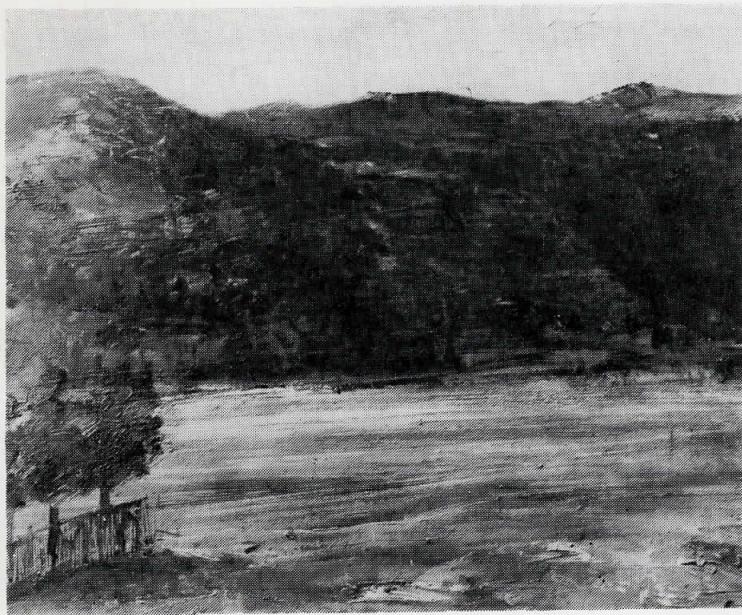
РИСТО КАЛЧЕВСКИ
6. СЛИКА 48, 1964

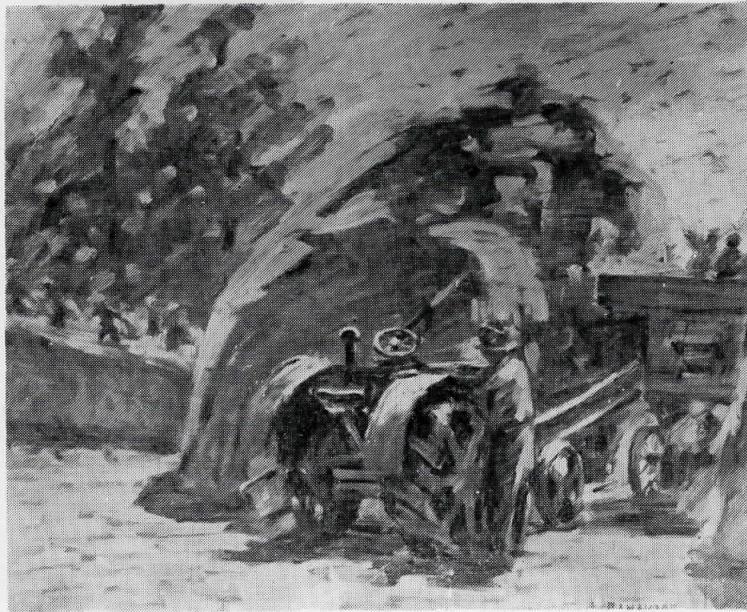
БОЖИДАР ДАМЈАНОВСКИ
2. ВРЕМЕ, 1976

НИКОЛА МАРТИНОСКИ
4. НАСМЕАНО ЦИГАНЧЕ, 1970

ЛАЗАР ЛИЧЕНОСКИ
5. ПОКРАЈ ВАРДАР, 1935

ДИМИТАР ПАНДИЛОВ
3. ВРШИДБА ,1936

издавач:
музеј на современата уметност — скопје
одговорен уредник:
слободанка парлий баришиќ
организатор на изложбата:
драгољуб богоевиќ
линовно обликување:
стефан георгиевски
печатница:
“гоце делчев”
тираж: 300